

Oponentský posudek na magisterskou práci

Název práce: **Změny v migraci a fenologii hnízdní populace čápa bílého (*Ciconia ciconia*)
v České republice**

Autor: **Eva Mikolášková**

Oponent: **Mgr. Petr Procházka Ph.D**

HODNOCENÍ PRÁCE

název

- vystihuje dobře obsah práce ano - ne
- věcný a stručný - ne

úvod a literární přehled

- přehledný, logicky členěný - ne
- vztahuje se k zadané problematice a obsahuje dostatečné množství informací - ne
- obsahuje kritické hodnocení použitých informací - ne

cíle a hypotézy

- jasně formulované - ne
- chybí ano - ne

materiál a metody

- dostatečně a přehledně popsané - ne
- vhodně zvolené (mohou splnit cíle) - ne
- dostatek zpracovaného materiálu - ne
- logicky uspořádaný pokus ano - ne

výsledky

- odpovídají použitým metodikám - ne
- přehledně prezentované (formou grafů nebo tabulek) - ne
- výsledky se zbytečně neopakují - ne
- vhodně statisticky zpracované - ne

interpretace dat (diskuse)

- diskuse dostatečná, odpovídá rozsahu dat - ne
- diskuse není spekulativní, je podložena dostatečným množstvím literárních údajů - ne

all viz komentář

závěry

- práce má jasné a jednoznačné závěry, které jsou podloženy daty ano - ne
- závěry odpovídají na cíle a hypotézy práce ano - ne

použitá literatura

- v odpovídajícím rozsahu ano - ne

formální stránka

- obrázky a tabulky přehledné, obsahují dostatečné množství informací ano - ne
- text a jeho členění po formální stránce bez větších nedostatků ano - ne
- jazyk -
- je srozumitelný a gramaticky správný ano - ne
- použité odborné termíny jsou použity adekvátně ano - ne
- literatura
- citována bez formálních chyb, jednotně a způsob citací odpovídá mezinárodním
- nebo českým normám ano - ne
- použité citace jsou uvedeny v seznamu literatury ano - ne

obsažené informace jsou (posuzujte pouze u mgr. prací)¹

- pro obor nové nebo rozšiřující poznání
- () jsou cenným potvrzením (aplikací) známých skutečností,
- () jsou jen opakováním již známých skutečností bez nového přínosu

V případě potřeby uveďte doplňující komentář a otázky na zvláštním přiloženém listu

- doplňující komentář přiložen ano - ne

all viz komentář

Práce **splňuje** - ~~nesplňuje~~² požadavky kladené na **bakalářské/magisterské** práce předkládané na BF JU a proto **doporučuji** – ~~nedoporučuji~~ k obhajobě.

Práci hodnotím klasifikačním stupněm

VÝBORNĚ

VELMI DOBŘĚ

DOBŘĚ

NEDOSTATEČNĚ.

Datum: *27/01/2007*

Podpis oponenta: *Prodanek*

¹ Zaškrtněte jednu z možností

² nehodící se přeškrtněte

Posudek na diplomovou práci Evy Mikoláškové
Změny v migraci a fenologii hnízdní populace čápa bílého (*Ciconia ciconia*) v České republice

Eva Mikolášková si vybrala druh, který je velmi populární nejen mezi „prostými“ lidmi na velké části hnízdního areálu, ale i mezi výzkumníky ptačího tahu. Táhnoucí čápi koncentrují se na některých místech své cesty na jih na sebe upozornili již v dobách, kdy se učenci ještě přeli o to, zda ptáci migrují nebo zimu prospí. Čápi bílí dokonce mimoděk sami podali první důkazy o tom, že zimu tráví v Africe, a to v těch kuriózních případech, kdy se na hnízdiště zdárně navrátili s šípem uvízlým v těle a etnografové byli schopni zhruba určit, z jaké oblasti daná střela pochází. Za více než sto let kroužkování došlo úctyhodné množství zpětných hlášení a v poslední době se navíc skupině prof. Bertholda podařilo označit řadu jedinců satelitními vysílači, takže migraci tohoto druhu velmi dobře známe.

První část diplomové práce rozebírá tah čápa bílého na základě zpětných hlášení z databáze Kroužkovací stanice Národního muzea. Čtení je to bezesporu zajímavé, jen se nemohu ubránit dojmu, že tato část (zřejmě nevyhnutelně?) nese po formální i obsahové stránce znaky kapitoly z připravovaného migračního atlasu ČR a SR. To by však nemuselo v podstatě vadit. Hlavní výtka se ale týká vztahu této části k nosnému tématu diplomové práce. Název jasně hovoří o **změnách v migraci** a fenologii. Bohužel o změnách tahu – tj. např. směru tahu, polohy zimovišť, změny šířky nebo polohy tahového rozhraní apod. se dočteme jen v náznacích na dvou místech diskuse. Proč se diplomantka alespoň nepokusila tuto zajímavou a pro práci jako celek zdaleka nejzajímavější problematiku zanalyzovat? Dva neokomentované obrázky (obr. 7 a 8) moji zvědavost rozhodně neuspokojily. Rovněž diskuse tohoto aspektu je nedostatečná. W. Fiedler již toto testoval na datech z EURINGU a dospěl k velmi zajímavým závěrům. Vychází něco podobného i z dat z ČR a SR?

Druhá část je **velmi přínosná** a jasně ukazuje, jak hodnotný a slibný potenciál se skrývá v datech Kroužkovací stanice. Vytyčené hypotézy i výsledky jsou velmi zajímavé a rozhodně by měly být publikovány. Jen si matně vzpomínám, že část z nich prezentoval J. Cepák a T. Albrecht na nějaké konferenci. Může prosím diplomantka uvést svůj podíl na této části?

Další komentáře

- str. 10 nahoře – Žádný jedinec nebyl nahlášen vícekrát? Co odečty kroužků na hnízdišti?
- str. 10 u Watsonova–Williamsova testu bych uvítal n pro oba výběry a prům. úhly pro ptáky táhnoucí JZ a JV směrem. Není dobré počítat směr tahu na datech z Evropy a Afriky dohromady, po přeletu východního Středozeří přeče čápi změni JV směr na jižní.
- Jak diplomantka stanovila průběh tahového rozhraní (ca 15° s. š.)? Polohu a šířku tahového rozhraní by bylo lepší zobrazit na mapě ČR a SR např. odlišením míst okroužkování podle směru nálezu. Z obr. 5 to vyčteme jen ztěží. Obr. 5 zahrnuje nálezy i po více letech ($n = 287$)? Proč tam pak ale chybí např. marocký nález? Nesedí počty – str. 10: $n = 154$, obr. 4: $n = 150$.
- str. 18–19 Postrádám srovnání věrnosti lokalitě mezi mladými a starými ptáky a vzdáleností usídlení a přesídlení.
- Zřejmě nějakým nedopatřením chybí v seznamu literatury práce citované v první části DP.
- Jak může diplomantka s jistotou tvrdit, že dřívější přilet nesouvisí se zkrácením vzdálenosti zimoviště, když to netestovala?
- str. 26 nesedí hodnoty na ose y – mlád'ata byla přeče kroužkována v červnu a červenci
- Jak správně diplomantka poznamenává, mohou ptáci táhnoucí JZ směrem podléhat jiným změnám než ptáci táhnoucí JV. Nezkoušela testovat, zda se v nějakých ohledech liší jejich fenologie, přežívání nebo reprodukční úspěšnost?

Výše uvedené připomínky nijak nesnižují přínos předkládané DP, zvláště její druhá část je hodna pozornosti.

Závěr: Práce splňuje požadavky kladené na magisterské práce, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Rousínově 27. ledna 2007

RNDr. Petr Procházka, Ph.D.

Oponentský posudek na magisterskou práci **Evy Mikoláškové: Změny v migraci a fenologii hnízdní populace čápa bílého (*Ciconia ciconia*) v České republice.**

Předložená práce má rozsah 45 stran včetně 5 tabulek a 20 obrázků. Přílohy obsahují mapu a několik stromečků. Seznam použité literatury čítá 42 položek.

Zvolené téma – analýza převzatých dat z dlouhodobých monitorovacích programů – se v ornitologických diplomových pracích obhajovaných na naší fakultě neobjevuje příliš často. Pravděpodobnou příčinu lze hledat v jeho malé atraktivitě – na jednu stranu časově náročná, únavná analýza velkého množství dílčích údajů; na druhou pak výsledky, které často postrádají v dnešní době tvrdě vyžadovanou novost a překvapivost. Vědom si toho, hodnotím konání Evy Mikoláškové jednoznačně kladně. Její práce dala smysl mnohaletému úsilí kroužkovatelů i dalších amatérských ornitologů a vytvořila podklady, které budou moci využít další badatelé.

Hodnocená práce je tvořena dvěma zcela samostatnými oddíly. První analyzuje s využitím dat Kroužkovací stanice NM migraci našich populací čápa bílého, druhý se věnuje změnám v jejich fenologii. Tento přístup byl vynucen tím, že první část bude součástí připravovaného „Migračního atlasu“, což je pochopitelně nutno vysoce ocenit – zdaleka ne vždy se diplomovým pracím dostane tak bezprostředního publikačního zhodnocení.

Musím se přiznat, že jsem k výsledkům předložené práce přistupoval s jistou skepsí. Neočekával jsem nic přespříliš zajímavého, byl jsem však příjemně překvapen. Týká se to především druhé části, prvá je z povahy věci vysloveně deskriptivní a zajímavosti je v ní nutno aktivně hledat. Změny v načasování hnízdění jsou velmi poučné – poměrně přesvědčivě ukazují, jak klimatické posuny na hnízdišti postihují dálkového migranta jehož fenologie by jimi neměla být přímo dotčena. Výsledky mě inspirovaly k několik málo otázkám:

- 1) Je zjevné, že část ptáků ze západních populací je přistižena při tahu východním směrem, zatímco opačně to neplatí. Ve shodě s tím je i to, že přes naše území protahují téměř výlučně ptáci ze západní Evropy. Napadlo by autorku nějaké vysvětlení?
- 2) „Západní migranti“ se objevují až po roce 1975. Proč asi? Nemohly by oba jevy souviset?
- 3) Velmi mě překvapil vysoký počet letních hlášení ze zimovišť a z migračních tras (Izrael). Autorčino vysvětlení, že se jedná o ptáky, kteří z různých důvodů rezignují na hnízdění, je nasnadě. Proč je však ten počet respektive podíl tak vysoký?
- 4) Má autorka nějaké vysvětlení pro absenci nálezů ze západní Afriky?
- 5) Přímý vliv NAO na datum příletu a počet mláďat se mi nezdá příliš pravděpodobný. Spíše se jedná o důsledek korelace NAO s jinými faktory. Má autorka představu s kterými?

Zbývá mi zhodnotit úroveň zpracování předloženého díla. Zde je má spokojenost přibližně poloviční. Je nepochybné, že výslednou podobu ovlivnila časová tíseň a to – zajisté nepřekvapivě – negativně.

Kapitoly Úvod a Diskuse jsou zjevně správně směřovány i strukturovány, jednotlivá témata jsou však spíše nadhozena než zevrubně analyzována. Svědčí o tom ostatně i nijak oslnivý výřad citované literatury – studovaná problematika je přitom nesmírně populární. Škoda je to hlavně v Diskusi. Obzvláště postrádám srovnání s jinými ptačími druhy, zejména dálkovými migranty. Mohla by to autorka alespoň částečně napravit při obhajobě? V Úvodu i Diskusi autorka konstatuje dlouhodobý nárůst našich populací čápa bílého – což je pro mě velmi překvapivá informace. Neuvádí přitom nikde pramen. O jaké údaje se opírá? A jak tento trend konkrétně vypadá? Nenašel by se obrázek?

Kapitola Výsledky trpí poměrně nepříjemnou nepřehledností. Obě části obsahují velké množství analýz, které využívají rozdílné datové základy i časové úseky. Čtenář poměrně rychle ztrácí orientaci o tom co bylo analyzováno a co ne, nemluvě o ztíženém srovnávání jednotlivých výsledků. Určitě by pomohlo detailnější strukturování obou částí a důsledné využívání tabelární prezentace analýz.

Z metodického hlediska mám jisté pochybnosti u vhodnosti jednoduchých analýz, o něž se zvláště druhá část práce (v první je analýz poměrně málo) převážně opírá. Je evidentní, že jsou korelovány nejen vysvětlující (především klimatické parametry) ale i vysvětlované (hnízdni parametry) proměnné, což značně ztěžuje interpretaci výsledků. Docela rád bych viděl mnohorozměrnou explorační analýzu pomocí PCA, v níž by jednotlivé hnízdni parametry vystupovaly jako species. V této souvislosti mě napadá jedna otázka – pokud se odpověď na ni v práci nachází, omlouvám se. Jaký je vliv lokálních respektive globálních klimatických charakteristik na datum přiletu prvního a druhého ptáka? A liší se nějak?

Přes výše uvedené výhrady, hodnotím předloženou práci jednoznačně kladně. Je zjevné, že její autorka vynaložila značné úsilí, které navíc dosažené výsledky plně ospravedlňují. Doufám proto, že se po doladění práce dočkáme také její publikace. V současnosti nepochybuji o jejím úspěšné obhajobě i vlídném hodnocení.

Č.B. 28.1. 2007

Roman Fuchs

